

ЗМІСТ

Після шторму	7
Там, де чисто і світло	14
Світло для світу	20
Звеселіться, панове	28
Різка зміна	34
Якими вам ніколи не стати	40
Матір одного з тих	55
Пише читачка	61
На честь Швейцарії	63
День чекання	78
Про природу мертвих	82
Вино Вайомінгу	93
Гравець у кості, черниця й радіо	112
Батьки й сини	133

ПІСЛЯ ШТОРМУ

Усе закрутилося через якусь дурницю, щось там з випивкою пішло не так, а потім ми почали битися, я послизнувся, він став мені на груди колінами і стиснув горло обіруч так, ніби хотів задушити до смерті, а я все старався витягнути з кишені ножа, щоб він від мене відчепився. Всі так понапивалися, що не було кому стягнути його з мене. Він душив мене й молотив моєю головою об підлогу, я витягнув ножа, оголив лезо, різонув йому по передпліччю, і він мене пустив. Не втримав би, навіть якби й хотів. Скотився з мене, тримаючись за руку, і розплакався, а я запитав:

— Якого милого ти мене душив?

Мені хотілось його прикінчити. Я тиждень не міг ковтати. Горло через нього боліло як дурне.

Ну, я пішов геть, з ним там багато хлопців було, кілька з них кинулись за мною, я звернув і спустився до пристані, а там якийсь хлопака перестрів мене і сказав, що он там на вулиці зарізали чоловіка. «Хто зарізав?» — запитав я. Він відповів: «Звідки я знаю? Зарізав — і квітка». Надворі було темно, на вулиці стояла вода, ніде не світилось, вікна були порозбивані, човни повитягували на берег, дерева гнулися до землі від вітру, усе гнулося від вітру. Я зіпхнув на воду шлюпку й поплив до свого човна, туди, де покинув його в Манго-Кі; з ним усе було добре, тільки

води набралось. Я вичерпав її, на небі був місяць, але хмари не розійшлися; вітер накочував хвилі, я сів у човен і на світанку вже вплив зі Східної затоки.

Шторм був ще той, скажу я тобі. Я першим вийшов у море, такої води ти ще точно не бачив — біла, як сіль. Якби ти рухався зі Східної затоки до Саузвест-Кі, то не впізнав би берега. Просто посеред піску вимило широкий канал. Викорчувані вітром дерева, канал серед піску, біла, мов крейда, вода, а в тій воді все, що хочеш: гілки, дерева, мертві пташки — все гойдається на воді. А над мілиною зібралися тисячі пеліканів і всяких різних птахів. Бачили, певно, що буде шторм, і позліталися.

Я просидів у Саузвест-Кі цілий день, ніхто по мене не прийшов. Я першим вплив у море і побачив щоглу у воді — значить, десь затонув корабель, я почав його шукати. Знайшов. Трищоглова шхуна, уламки щогл стирчали з води. Вона затонула на глибині, і я нічого не зміг дістати. Поплив далі, роздивляючись навсібіч. Я був перший і знав, що мушу щось знайти. Покинув шхуну й поплив на мілину, довго плив, але нічого не знайшов. Доплив до сипучих пісків, але й там нічого не було і я рушив далі. А коли вдалині з'явився маяк Ребекка, я побачив трохи далі над водою дуже багато птахів, поплив туди — їх злетілася ціла хмара.

З води стирчало щось подібне до уламка щогли, я підплив ближче, птахи метнулися вгору й закружляли навколо мене. Вода в тому місці була чиста, на поверхні гойдався якийсь уламок, та, діставшись ближче, я побачив, що під водою було темно, ніби довга тінь залягла, я підплив ще — під водою був пароплав, величезний пароплав під водою. Я проплив над ним у човні. Пароплав лежав на боці, корма опустилась дуже глибоко. Ілюмінатори були міцно зачинені, я бачив, як у воді блистить скло, бачив корпус пароплава — такий величезний мені ще не траплявся.

Я обплив його уздовж корпусу, зупинився на другому боці, кинув якір, зіпхнув шлюпку на воду й погріб веслами; птахи вилися навколо мене.

Я мав водяну трубку — таку, з якою ловлять губок, але рука так дрижала, що я ледве її тримав. Усі ілюмінатори вздовж корпусу були зачинені, але внизу, ближче до дна, щось мало бути відкрите, бо нагору випливали якісь шматки. Важко було сказати, що то було. Просто якісь шматки. За ними птахи й полювали. Я ще ніколи не бачив стільки птахів. Вони літали навколо мене й пищали, як шалені.

Я бачив усе чітко й виразно. Пароплав мав округлі боки й простягався під водою на цілу милю, не менше. Лежав на чистому білому піску, а той уламок, що стирчав з води, — то була фок-щогла чи котрась із рей, бо пароплав лежав на боці. Ніс не пішов далеко під воду. Я став на букви на борту, — вода сягнула мені до підборіддя. Але до найближчого ілюмінатора було футів з дванадцять. Гарпуном я до нього дістав, і то ледве-ледве, а розбити ніяк не вдалося. Надто міцне скло. Я погріб назад до човна, знайшов гайковий ключ, прив'язав його до гарпуна, але розбити скло все одно не зміг. Ось як воно вийшло: я дивився через трубку на пароплав, повний всякого добра, перший до нього доплив, а пробратися всередину не міг. А добра там було, певно, на п'ять мільйонів доларів, не менше.

Мене аж затрусило, коли подумав, скільки там усього. Крізь найближчий ілюмінатор я бачив, що всередині щось є, але через трубку було важко роздивитися, що саме. З гарпуном нічого не виходило — я роздягнувся, кілька разів глибоко вдихнув і видихнув, зістрибнув з корми, тримаючи гайковий ключ, і пірнув під воду. Затримався на секунду, вхопившись за край ілюмінатора, й побачив усередині жінку — її волосся гоїдалося на воді. Я бачив, як вона плаває у воді, й двічі ударив ключем по

склу — у вухах задзвеніло, але скло так і не розбилось, тож я мусив піднятися на поверхню.

Я вчепився руками за борт шлюпки, віддихався, заліз усе-редину, кілька разів вдихнув і видихнув, тоді знову стрибнув у воду. Поплив униз, захопився пальцями за край ілюмінатора й ударив ключем по склу так сильно, як тільки міг. Я бачив, як за склом плаває жінка. Її туго стягнуте стрічкою волосся гойдалося на воді. На руці було видно персні. Вона гойдалася відразу біля ілюмінатора, я двічі вдарив по склу, але воно навіть не тріснуло. Я поплив угору — думав, що не встигну піднятись, так хотілося вдихнути.

Я пірнув ще раз, скло нарешті тріснуло, але тільки трохи; коли я піднявся нагору, з носа юшила кров, я стояв босоніж на корпусі пароплава, на його назві, вода сягала мені до підборіддя, а тоді підплив до шлюпки, підтягнувся, заліз всередину й сів: чекав, поки перестане тріщати голова, дивився у водяну трубку, але кров текла й текла, аж я мусив вимити трубку. Я ліг на дно шлюпки, притуливши руку до носа, щоб зупинити кров — так і лежав горілиць, а навколо мене кружляли тисячі птахів.

Коли з носа перестало текти, я ще раз подивився у трубку, а тоді повеслував до човна пошукати щось важче за гайковий ключ, але нічого не знайшов, навіть гака для губок не було. Я вернувся, вода ставала дедалі чистіша, я бачив усе, що плавало на мілині, поверх білого піску. Я дивився, чи нема де акул, але їх не було. Акулу здалеку видно. Вода була прозора-прозора, пісок — білий. На шлюпці був гак, який служив якорем, — я відрізав його і стрибнув з ним у воду. Гак потягнув мене вниз, повз ілюмінатор, я хотів ухопитися за край, але не зміг і занурювався все глибше й глибше, попри вигнутий бік пароплава. Довелось його пустити. Я почув, як гак ударився об корпус; ціла вічність минула, поки я випірнув на поверхню. Хвиля віднесла шлюпку

убік, я поплив до неї, з носа текла кров, я втомився, добре, що хоч акул не було.

Голова тріщала; я лежав у шлюпці й відпочивав, потім повеслував назад. Вечоріло. Я ще раз пірнув із гайковим ключем, але нічого не вийшло. Занадто легкий. Без великого молотка чи чогось важкого не було сенсу пірнати. Тоді я знову прив'язав ключ до гарпуна й, дивлячись через трубку, вдарив ним по склу, гамселив, поки той не відчепився — я бачив через трубку, чітко й виразно, як він ковзнув попри корпус униз, просто в сипучий пісок. На тому все скінчилось. Ключ затонув, гак загубився — я повеслував назад до човна. Я не мав сили витягнути шлюпку на борт; сонце сідало. Птахи розліталися геть, покидали пароплав, я поплив до Саузвест-Кі, човен тягнув за собою шлюпку, а птахи летіли переді мною й позаду мене. Я ледве дихав.

Тієї ночі здійнявся шторм, вітри дули цілий тиждень. До пароплава не було як добратися. По мене прийшли з міста, сказали, що хлопака, якого я підрізав, живий, тільки рука ще не зажила — я вернувся до міста й заплатив п'ятсот доларів застави. Вийшло на ліпше, бо знайомі клялися, що він гнався за мною з сокирою, та коли ми вернулися до пароплава, греки вже встигли той пароплав підірвати й усе звідти вибрати. Сейф висадили динамітом. Ніхто й близько не знає, скільки вони звідти винесли. Пароплав віз золото — все дісталось їм. Обібрали як липку. А я ні копійки з того не мав, хоч перший його знайшов.

Історія з пароплавом вийшла ще та. Кажуть, що коли налетів ураган, він тільки-но вплив з Гавани й назад не міг вернутися, ну або власники не дали капітану ризикнути й повернути назад. Кажуть, він хотів спробувати, але довелось плисти далі, і коли вони намагались проскочити потемки між Ребеккою і Тортугасом, пароплав налетів на сипучі піски. Може, стерно крутнуло вбік. А може, взагалі перестало їх слухатись. Хай там як, а звідки

їм було знати, що там сипучі піски — і коли пароплав на них налетів, капітан, певно, скомандував відкрити баластні цистерни, щоб той втримався. Але піски були сипучі, тому, коли відкрили цистерни, пароплав пірнув кормою вперед, а потім перехилився набік. Там було чотириста п'ятдесят пасажирів і команда — коли я наткнувся на пароплав, усі вони, мабуть, були на борту. Певно, відкрили цистерни в ту ж мить, як він сів на мілину, а як тільки він сів, сипучі піски його засмоктали. А потім, мабуть, зірвалися котли, і якраз звідти взялися ті кавалки, які випливали переді мною нагору. Дивно, що акул не було. І жодної риби. На такому чистому, білому піску я б точно їх побачив.

А тепер риби було повно — морські окуні, великі-превеликі. Пароплав майже весь потонув у піску, але вони живуть всередині нього, великі-превеликі морські окуні. Деякі важать по триста-чотириста фунтів. Треба буде колись поплисти й зловити кілька штук. Звідти, де затонув пароплав, видно світло з Ребекки. Тепер на маяку поставили бакен. Пароплав лежить на самому краю сипучих пісків, на виході з затоки. Дав би якусь сотню ярдів убік — і пройшов би собі спокійно. Було темно, штормило — вони просто не побачили маяка; дощ так заливав, що його неможливо було побачити. Та й не звикли вони до такого. Капітан пароплава не знає, як воно — втікати від шторму. Пливе собі по курсу та й пливе; кажуть, що там є якийсь компас і пароплав сам собі прокладає дорогу. Навряд чи вони знали, де вони, коли втікали від шторму, але ще трохи — і вони би проскочили. Хоча, напевно, стерно їм вирвалося з рук. Хай там як, а якби вони тільки вийшли з затоки, до самої Мексики їм би не було на що налітати. Уявляю собі, що то було, коли вони налетіли на ті піски в таку зливу й вітрюган і капітан скомандував відкрити цистерни. У такий шторм на палубі точно нікого не було. Всі сиділи внизу. Нагорі ніхто б не дав ради. Пароплав швидко

погруз — унизу, певно, невідомо що творилося. Я бачив, як гайковий ключ потонув у піску: раз — і нема. Капітан точно не знав, що то сипучі піски, хіба що він вже плавав у тих водах. Він знав тільки, що налетіли вони не на каміння. З капітанського містка йому, мабуть, усе було видно. Напевно, він зрозумів, що відбувається, коли пароплав почав тонути. Цікаво, чи швидко його засмоктало. І чи був біля нього помічник. Вони були всередині, коли то все сталось, чи так і стояли на містку, як думаєш? Тіл так і не знайшли. Жодного. На воді нікого не було. А з рятувальними жилетами довго плавають. Напевно, усі були всередині, коли це сталось. Ну, а тепер усе дісталось грекам. Все-все. Швидко вони туди добрались. Обібрали до нитки. Першими були птахи, потім я, потім греки, і навіть птахам дісталось більше, ніж мені.

ТАМ, ДЕ ЧИСТО І СВІТЛО

Було пізно, в кав'ярні не лишилося ні душі, крім старого, який сидів у затінку дерева — на його листя падало світло від ліхтаря. Удень вулиця була запорошена, а от уночі роса приплескувала порошок до землі й старому подобалося засиджуватися допізна, бо він був глухий, вночі западала тиша, і йому добре відчувалась різниця. Двоє кельнерів усередині кав'ярні бачили, що старий під мухою, і знали, що краще його припилити, бо хоч він і добрий клієнт, та якщо перебере зайвого, може піти не заплативши.

— Минулого тижня він хотів вкоротити собі віку, — сказав один із кельнерів. — Не знаєш чого?

— Впав у відчай.

— Чого це?

— Та просто.

— Звідки ти знаєш, що просто?

— Та ж у нього купа грошей.

Обидва сиділи за столом біля стіни неподалік від входу й дивилися на терасу: всі столики були порожні, крім того, за яким сидів старий у затінку дерева, чиє листя ледь погойдувалося на вітрі. Вулицею пройшли дівчина й солдат. Світло від ліхтаря зблиснуло на мідній планці на його комірці. Дівчина квапилася позаду з непокритою головою.

— Його зловлять патрульні, — озвався один із кельнерів.
— Яка різниця? Він добився, чого хотів.
— Звернув би ліпше. Патруль його зараз схопить. Вони тут ішли п'ять хвилин тому.

Старий, який сидів у затінку, постукав келишком по блюдці. Молодший кельнер підійшов до нього.

— Чого вам?

Старий глянув на нього.

— Ще бренді, — відповів.

— Сп'янієте, — зауважив кельнер.

Старий підняв на нього погляд. Кельнер обернувся і пішов.

— Він до ранку не вступиться звідси, — сказав він своєму напарнику. — Мені вже очі злипаються. Не пам'ятаю, коли останній раз лягав спати раніше третьої. Ліпше б він вкоротив собі віку минулого тижня.

Кельнер взяв із полиці за шинквасом пляшку бренді і ще одне блюдо й вийшов надвір до столика, за яким сидів старий. Поставив блюдо й наповнив келишок.

— Ліпше б ви вкоротили собі віку минулого тижня, — сказав він глухому.

Той ворухнувся пальцем.

— Ще трохи, — сказав.

Кельнер долив ще — бренді перелилося через край на блюдо, яке стояло першим на купці.

— Дякую, — мовив старий.

Кельнер заніс пляшку назад до кав'ярні й повернувся за столик до напарника.

— Вже п'яний, — сказав він.

— Він щовечора п'яний.

— А чого він намагався піти зі світу?

— Звідки я знаю.